

С. Маценко вважає, що образи зовнішнього світу породжують у свідомості дитини відлуння. На перетині цих відлунь і самого образу постають творчість і мислення: «Очевидно, поборення потоку образів – це вирішальна подія. Щось нове, важливе додається до цього: дитина, йдучи за маренням власного широкого погляду, розуміє, що до образів додаються внутрішні уявлення, думки, ідеї, пропозиції, коротко вона починає мислити» [8, с.101].

У вигаданій реальності персонажі, як правило, набувають нових якостей, не притаманним їм у реальному житті. Персонаж-дитина наділений надможливостями. Так, у ірреальності такий герой є уособленням сили, мудрості і справедливості. До прикладу, Пітер Пен може літати, але усі його зусилля спрямовані на допомогу та охорону побратимів на острові. Учора ще звичайний хлопчик, він перетворюється на лицаря-охоронця, якому під силу подолати усі труднощі.

Дитяча уява здатна народжувати чудеса, які дозволяють дитині абстрагуватися від реальності. Так, у казкових історіях Д. Біссета звичайні речі перетворюються у незвичайні. Бажане у художній реальності автора стає реальним: дівчинка Шейла у себе під килимком знаходить тигра і коника, про яких завжди мріяла. Дитяча мрія стає реальністю.

Взявши до уваги усе вище зазначене, можемо стверджувати, що в європейській літературі кінця XIX - першої половини XX століття сформувався дуже особливий образ дитини, який уособлює проблематику дитячих переживань та мрій. Він декларує основні проблеми, які передусім пов'язані з обмеженою увагою до дитини, а також конфлікт з реальністю та неможливість дитини протистояти правді життя.

Література: 1. Баррі Дж. Пітер Пен і Венді / Дж. Баррі. – К.: «Махаон», 2011. – 208 с. 2. Біссет Д. Забутий день народження: казки, а також бесіди автора з тигром: пер. з англ. / Д. Біссет; Пер. Н. В. Шерешевський; Худож. В. А. Чижигов. – М.: Амальтея, 1993. – 207 с.: Іл. 3. Затонський Д. Модернизм и постмодернизм. Мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств [Текст] : учебник для ВУЗов / Д. Затонський. – Харьков : Триада, 2000. – 224 с. 4. Керролл Л. Аліса в країні чудес / Л. Керролл : Пер. з англійської В. Корнієнка за редакцією І. Малковича. – К. : Видавництво Івана Малковича «А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га», 2001. – 67 с. 5. Ліндгрєн А. Казки / А. Ліндгрєн. – К., 2012. – 232 с. 6. Николаева М. У истоков английской детской литературы XX века / М. Николаева // Детская литература. – 1979. – № 7. – С. 33-37 7. Потніцева Т. Концепт дитинства в західній літературі кінця XIX – початку XX століть / Т. Потніцева // Іноземна філологія. – 2007. – Вип. 119. – С. 137-142. 8. Феоктистова С. Психология : научное пособие для студентов / С. Феоктистова, Т., Маринова, Н. Васильева. – М.: ВПО. – 1996. – 240 с. 9. Шалагінов Б. Великий світ маленького дитинства / Б. Шалагінов, Н. Назаров // Всесвіт. – 2005. – № 8. – С. 11-16

«ЛЕГЕНДА ПРО СВЯТОГО ПИЯКА» ЯК МЕТАТЕКСТ БІОГРАФІЇ ЙОЗЕФА РОТА

Тетяна Монолатій

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

(Івано-Франківськ, Україна)

Класик австрійської літератури XX ст., уродженець Бродів на Львівщині Йозеф Рот (1894–1939), як правило, завжди створював статичні історії з чіткою «фабульною» структурою. Зокрема Ротові «Йов», «Фальшива вага» чи

«Легенда про святого пияка», розказані за допомогою віддаленого наратора, від третьої особи. В рамки особливої традиції поміщає Й. Рота літературознавець К. Маґріс, який оцінює твори письменника від 1930 р. як представлення свідомого повернення до форми «закритої» розповіді. Дослідник інтерпретує це повернення як відновлення патріархального, орієнтованого на сім'ю світу східного єврейства, що забезпечує основу для аналізу творів Й. Рота.

Єврейство письменника є важливим, тому суперечливою видається теза деяких дослідників про те, що єврейство Й. Рота не впливало на його ранні тексти, явно не пов'язані з релігією, наприклад, «Білі міста», у яких асиміляція і все те, що стосується «єврейського», функціонує як основна тема [5, с. 9]. Проте важливо також визнати, що Й. Рот не є тільки виключно єврейським письменником, назвати його таким означає не брати до уваги складності формування ідентичності та релігійні сумніви. Ця критика, можливо, більш відповідна для прочитання творів Й. Рота як послідовного християнина у його темах і зацікавленнях дослідницею Е. Штейнманн [9, с. 5-11]. Очевидно, що Й. Рот у своїх творах особливо звертав увагу на тему гріха, але навряд чи можливо, враховуючи значний обсяг досить світської публіцистики письменника, зробити з цього загальні висновки. Насправді, мабуть, навіть релігійні оповіді, такі як останній твір автора, «Легенда про святого пияка», розділили критиків, деякі з яких вважають новелу сентиментальною-іронічною або, принаймні, амбівалентною. У творі панує також поєднання нерозв'язного боргу і «невдалої» сучасності. Незважаючи на це, у творах Й. Рота марно шукати чіткі основи віри. До 1930 р. його авторською темою були люди з проступками і помилками, «люди без зупинки», зокрема, «без зупинки в релігійному». Письменник ставить своєму часові чіткий діагноз – його час хворіє на втрату цінностей, зумовлену втратою духовних основ [8, с. 73].

Останній твір письменника висвітлює, певною мірою, долю самого автора, який створив *alter ego* у вмираючому протагоністі, адже обставини останніх років життя автора типізують матеріальний і психологічний стан Й. Рота як письменника у вигнанні. Адже через п'ять років після того, як автор утік з Німеччини, аншлюс Австрії позбавив його останнього джерела прибутку – журналістської праці та можливості продавати права на зйомку фільмів за його творами, фінансова ситуація була невтішна, стан здоров'я не найкращий [10, с. 478-479]. Проте з цього пекла і постійного пияцтва Й. Рот прощається не прокляттям, а легендою про святого, яку міг написати тільки той, хто змирився зі своєю долею. «Це моє призначення від Бога, бути п'яницею, щоб я був смиренним у моєму іншому покликанні» [2, с. 582], відповів одного разу письменник на докори Франца Блайса, він тут говорить не про що інше як про свою місію пияка, саме про «обраність» проти всього людського розуму, яка також вимагається від читачів «Легенди про святого пияка». Як приклад, у якому автор піддає самоаналізу власне пияцтво, Ф. Гакерт згадує останній твір Й. Рота: «Пияцтво і його психологія спокуси і виправдання у героїв Й. Рота є також наслідком самоаналізу, на що чітко наголошує заключне формулювання новели» [4, с. 812].

Події розповіді ведуть в Париж, в життєвий світ автора – проте не в його сучасність, а в дрібну, безчасову індивідуальну долю бідної людини, яка не має постійної роботи, але занадто горда, щоб жебракувати [6, с. 42]. Центральна фігура твору, колишній гірник Андреас Картак, який лише у шостій главі твору згадує своє прізвище і разом з ним свою втрачену ідентичність, є паризьким волоцюгою, «бездомний» і «занедбаний» [7, с. 515]. Невідомий дарує бездомному пиякові Андреасу 200 франків, і волоцюга відчувається зобов'язаним повернути гроші – анонімно пожертвувати їх для меси на честь Святої Терези.

З поверненням до цивілізації, до соціалізації економічної закономірності знову починається часова структурованість життя, яка для Андреаса Картака стає історією страждань: «Він почав новий день, один з тих днів, які він з незапам'ятних часів звик витратити даремно ... Проте біля першого ж газетного кіоску, повз який він проходив, Андреас зупинився ... він захотів дізнатися, який сьогодні день, яке число, і чиє ім'я носить цей день» [7, с. 518].

Спробі віддати позичену суму в певний час (неділю) і в певному місці (каплиця Святої Марії в Батіньйолі) постійно щось перешкоджає. Андреас Картак не може розподілити свій час згідно економічних потреб чи вимог, оскільки він відчуває «щось схоже на голод» [7, с. 528], який не дозволяє зупинитися: «Проте це був той особливий вид голоду, який можуть відчувати тільки п'яниці...» [7, с. 528]. Пошук Святої Терези і є цим «голодом», який прискорює розповідь і наприкінці новели врешті переводить її в теперішній час. Але ця «сучасність» – як у всіх текстах – нерозривно пов'язана зі смертю. Бажання «Господи, дай усім нам, пиякам, таку легку і гарну смерть!» [7, с. 543] може спокусити поховати текст, який виник у рік смерті автора, під метатекстом біографії.

Образ Андреаса Картака в останній новелі Й. Рота складний для інтерпретації, оскільки герой живе сьогоднішнім днем і «з певністю, яка поширюється навіть на випадкові стосунки, протагоніст прямує назустріч смерті» [1, с. 160]. Цей день, коли Андреас отримує 200 франків, здається йому днем народження, початком нового, іншого життя. Проте він ніяк не може повернути гроші, незважаючи на те, що постійно з'являється нагода заробити, його власна внутрішня слабкість не дозволяє Андреасу потрапити в каплицю Святої Марії в Батіньйолі, і навіть нова зустріч із благодійником, який дав йому гроші, не приводить до бажаного результату.

Німецький літературознавець Т. Дюлло доводить, що використання «випадковості» як структурного прийому в творах Й. Рота (таких як «Бунт», «Легенда про святого пияка», «Історія 1002-ї ночі») призводить до гострого відчуття меланхолії, характерної для майже всіх пізніх текстів письменника [3, с. 126].

Отже висновуємо, що герой твору перебуває у стані падіння, він не відмовляється ні від алкогольних напоїв, ні від жінок, і, врешті, його хворе існування закінчується. Відчуваючи себе частинкою світу, Андреас хоче спокутувати свою провину, повернути борг святій Терезі, і це врешті приводить його до церкви – «його, охопленого агонією, туди заносять, там

«заокруглюється» його життя, в якому пияцтво зіставлене з незвичайним аскетизмом» [1, с. 160]. Письменник доводить читачеві, що його протагоніст не святий, він щедрий, проте йому потрібно трохи грошей, щоб він міг це показати. Андреас отримує гроші, небагато, але часто, і оскільки він чесна людина, то він хоче їх повернути, але позаяк він п'яниця – йому це не вдається. Який ще пияк отримує стільки шансів як він? Проте носій симпатії майже нічого не робить для того, щоб заслужити прихильність і повернути кредит уваги, який йому надали просто так, як той невідомий у новелі, який дає міському волоцюзі на віру 200 франків. Хоча цьому «суб'єкту» надається один шанс за другим, йому вдається з прямо-таки дивовижною впевненістю залишати кожна розпочату справу і розчаровувати інвестовану в нього довіру. Автор називає свого героя, Андреаса Картака, «святим» пияком і прощається з ним і з читачем самоіронічним підморгуванням: «Тому що це було просто диво, а в диві немає нічого дивного» [7, с. 533]. Таким чином, в останньому реченні «Легенди про святого пияка», останньої новели Й. Рота, письменник описує смертоносне звільнення алкоголіка від себе самого і свого оточення, тобто автор одночасно аналізує в оповіді розуміння себе самого.

Література: 1. Гайнц М. А. «Світ, загнаний у п'янкість ліній...». Фігура пияка в Ганса Фаллади і Йозефа Рота / Мартин А. Гайнц // Факт як експеримент. Механізми фікціоналізації дійсності у творах Йозефа Рота [Упор. Т. Гаврилів]. – Львів: ВНТЛ-Класика, 2007. – С. 155–164. 2. Bronsen D. Joseph Roth. Eine Biographie / David Bronsen. – Köln: Kiepenheuer & Witsch, 1993. – 421 S. 3. Düllo T. Zufall und Melancholie. Untersuchungen zur Kontingenzsemantik in Texten von Joseph Roth / Thomas Düllo. – Münster und Hamburg: Lit, 1994. – 371 S. 4. Hackert F. Nachwort / Fritz Hackert // Joseph Roth Werke. Sechster Band: Romane und Erzählungen 1936–1940 / Hrsg. und mit einem Nachwort von Fritz Hackert. – Köln: Kiepenheuer & Witsch, 2009. – S. 807–814. 5. Hughes J. Facing modernity: fragmentation, culture and identity in Joseph Roth's writing in the 1920's / Jon Hughes. – London: MHRA, 2006. – 195 p. 6. Lunzer H., Lunzer-Talos V. Joseph Roth im Exil in Paris 1933 bis 1939 / Heinz Lunzer, Victoria Lunzer-Talos. – Wien: Zirkular, 2009. – 224 S. 7. Roth J. Die Legende vom heiligen Trinker / Joseph Roth // Joseph Roth Werke. Sechster Band: Romane und Erzählungen 1936–1940 / Hrsg. und mit einem Nachwort von Fritz Hackert. – Köln: Kiepenheuer & Witsch, 2009. – S. 514–543. 8. Steierwald U. Leiden an der Geschichte: Zur Geschichtsauffassung der Moderne in den Texten Joseph Roths / Ulrike Steierwald. – Würzburg: Königshausen & Neumann, 1994. – 198 S. 9. Steinmann E. Von der Würde des Unscheinbaren. Sinnerfahrung bei Joseph Roth / Esther Steinmann. – Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1984. – 138 S. 10. Sternburg W. von. Joseph Roth. Eine Biographie / Wilhelm von Sternburg. – Köln: Kiepenheuer & Witsch, 2009. – 560 S.

ЕЛЕМЕНТИ МІФОЛОГІЧНОГО БЕЗСВІДОМОГО У РОМАНІ МО ЯНЯ «КРАЇНА ВИНА»

Обихвіст Марія

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
(Харків, Україна)

Магічний реалізм, який спочатку отримав розповсюдження в Західній Європі у 20-х роках ХХ століття, а найбільш яскраво проявився в латиноамериканській літературі, також виявив свій вплив і на інші національні літератури. У китайській літературі на межі ХХ і ХХІ століття яскраво виділяються твори Нобелівського лауреата Мо Яня, в яких реалії життя Китаю нерозривно переплітаються з традиційними віруваннями та міфологічними